

A paraszti gazdasági naplók néprajzi forrásértéke¹

Megszoktuk, hogy a paraszti kultúrát a szóbeliség fogalmával kapcsoljuk össze, s azt is, hogy a néprajz hagyományossá vált módszerei között a szóbeli kikérdezés foglalja el az első helyet. Kiegészítő, írásos források felhasználása a néprajzban elsősorban történeti források kiaknázását jelentette, s ez természetes is. A parasztok egy része viszont maga is írt, s ezáltal egy mással nem pótolható forrásanyagot hagyott az utókorra. Nálunk ez a réteg viszonylag szűk és nem is nagyon régi: az írás ismerete és rendszeres használatának képessége a magyarországi parasztság körében csak az Eötvös József-féle népiskolai törvényt követően terjedhetett el szélesebb körben. Másutt, Nyugat- és Észak-Európában — zömmel a szigorúbb egyházfegyelmi protestáns régiókban, ahol a mezőgazdasági áruterelés is mélyebb gyökereket eresztett — az íráshasználat paraszti körben már a XVIII. században jelentős volt. Dániában nemrég néhány év alatt több száz paraszti naplót gyűjtöttek össze és kezdték meg feldolgozásukat, Németországban pedig már nemzetközi konferenciát rendeztek a témáról. Talán nem véletlen, hogy nálunk a paraszti írásbeliség iránti érdeklődés akkor kezdett fellendülni az 1950-es, 1960-as években, amikor lassan múlttá vált a hagyományos paraszti kultúra.

A gazdasági napló vagy háztartáskönyv — ez a kettő épp a parasztok esetében nehezen választható el — többnyire egy családi háztartás pénzbeli kiadásait és bevételeit tartalmazza, és/vagy a gazdaságban elvégzett munkákról számol be. Mint ilyen persze magában foglalhat rengeteg nem háztartási, illetve gazdálkodási adatot is, az időjárási viszonyoktól a családi eseményeken át a történelmi fordulatokig. Hogy mégis gazdasági naplónak nevezzük, azt a benne foglalt feljegyzések túlnyomóan gazdasági jellege indokolja. Más oldalról nézve vannak nem kifejezetten gazdasági-háztartási jellegű naplók, melyek például főként időjárási feljegyzéseket, hasznos tanácsokat, tudnivalókat, zsolnárokat stb. tartalmaznak, s közöttük kisebb-nagyobb helyet a gazdálkodás eseményei foglalnak el: a terméseredmények, állatvételek, eladások, egy-egy nagyobb javítás vagy építkezés költségei, a cselédeknek kifizetett bérek, másoknak elvégzett munkák stb.

A kétfajta gazdasági feljegyzés talán nem is annyira a rendszerességben tér el egymástól, hanem folyamatosságában, részletességében és egyenletességében. Az évi terméseredményeket is fel lehet írni évtizedeken keresztül, de ez önmagában még nem ad képet a gazdaság egészéről. Elemezhetővé éppen akkor válik egy napló, ha rövidebb-hosszabb időszakról viszonylag egyenesletes részletességű és mélységű feljegyzéseket tartalmaz. Mäskülönb en a feljegyzések hasznos adatok, adalékok maradnak, melyek más összefüggésben, összehasonlító elemzés során kapják csak meg beszédebb helyüket.

Nincs még átfogó képünk a múzeumokban, levéltárakban őrzött gazdasági naplókról. A további gyűjtések, felhívások bizonyára sok újat is ismertté tennének. Így magára a műfajra tett megállapításaink csak egy szűk bázisra, a Néprajzi Múzeumban őrzöttekre támaszkodnak. Annyi bizonyosnak látszik, hogy e naplók egy részét íróik minden külső biztatás nélkül kezdték vezetni: a saját emlékezetük ébrentartására, hogy mindig tudják, hová tették a pénzüket, vagy mert így látták az apjuktól, vagy éppen, hogy az írást el ne felejték. Tisztelettel kell megállnunk azok előtt, akik szerszámok nyele után belső ösztönzésből kitartóan kézbe vették a tollat is, és pedig egyáltalán nem valami „nagy alkotás” létrehozására. Ilyenek például a földesi Szabó Márton, a megyeródi Kamarás Mihály, a kiskunhalasi Bacsó László, a megyaszai Oláh János a múlt századból, a hajdúszoboszlói Czeglédi Lajos, a martonyi Kertész István a múlt század végéről — e század elejéről, s e századból a mezőberényi Kovács György, a zalaszántói Nagy Sebestyén, a földesi Komecseji Antal. A publikált irodalomban kevés a teljes közlés, részleteket Békésből, Biharból, Szatmárból, Tolnából közöltek. Teljes egészében csak az a tarpai munkanapló jelent meg, amit Molnár Mária dolgozott fel.

Ez már átvezet a naplók másik részéhez, amit azok alkotnak — ha megvannak, illetve hozzáférhetők — amelyeket egy-egy intézmény vagy hivatal megbízásából és útmutatása szerint vezettek. Az 1920-as évek végétől kezdve Keszthelyen és Debrecenben a gazdasági akadémiákon az üzemtani tanszék vezettettek naplókat, háztartáskönyveket, s ezeknek a feldolgozásait táblázatok formájában összefoglalóan meg is jelentették. Az 1950-es évektől a háztartás-statisztikai kiadványok alapján is a háztartásokban vezetett naplók alkotják, s a tsz-esítés befejezéséig külön közölték az egyéni gazdaságok adatait.

¹ Elhangzott az Önkéntes Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtök XII. Országos Találkozásán, Székesfehérvár, 1985. (Szerk.)

Kutatható és izgalmas kérdés lehet, hogy akár az egyik, akár a másik fajta paraszti gazdasági napló vezetésében játszottak-e szerepet gazdaságossági megfontolások, azaz tekinthető-e a naplóvezetés valamiképp a könyvelés egyszerűbb formájának, és volt-e hatása magára a gazdálkodásra. Erről utólag, évtizedekkel később azt hiszem csak óvatos feltevésként kockáztathatjuk meg, hogy nem. A bejegyzések esetleges jellege, a sokszor meglehetősen kusza forma, az összegzések gyakori elmaradása arra mutat, hogy e naplókban az események alkalmi rögzítése a legfontosabb, nem pedig felhasználásuk.

Nem gazdasági céllal készült írásokkal van tehát dolgunk, s ez a tény erősen befolyásolja elemzésük lehetőségeit is. Ha ezt tömören kellene megfogalmaznom, azt mondanám, a naplók előnye, hogy a paraszti gazdálkodásról nyújtanak forrásanyagot, s nem a paraszti gazdaságról vagy a gazdasági ismeretekről. Mert miről is van szó?

A parasztgazdaság sokféle megközelítési módjai közül az egyik csoportba az üzemgazdasági, statisztikai, agrártörténeti módszerek tartoznak, amelyek rendszerint a gazdasági egységek kisebb-nagyobb csoportjairól beszélnek, egy falu, egy régió, egy réteg stb. gazdaságát vizsgálják. Ez az ismeretanyag igen tetemes, sokféle más általános elméleteket is meg lehet alapozni segítségével. Némi egyszerűsítéssel két hiányuk ötlük szembe: az egyik az, hogy mivel nem mindig világosak a vizsgált egység határai és összetétele, bizonytalanná válnak a hosszabb időszakra szóló elemzések. A másik pedig, hogy a különböző gazdálkodó egységek nem követhetők nyomon éppen a túlságosan kidolgozott és elméleti gazdasági vagy statisztikai kategóriák alkalmazása miatt. Néprajzosként ezt talán úgy mondhatnánk, hogy hiányzik belőlük az ember, aki gazdálkodik. A paraszti gazdaság másik fajta megközelítése a néprajzi, szociográfiai éppen ennek ered a nyomába. Az az ismeretanyag, amit a hagyományos néprajzi módszerekkel, a szóbeli kikérdezéssel és az összehasonlítással feltártak, ugyancsak tetemes, de élénk tár egy másik hiányosságát. E módszerek más módon, de ismét egy összevont képet adnak a paraszti gazdálkodásról, vagy annak legtöbbször egy-egy munkafázisáról a talajműveléstől a tejfeldolgozásig. A módszer lényegéből, az emlékezetfelfrissítésből folyik az a tulajdonsága, hogy a gazdálkodással kapcsolatban az ismeretanyagra összpontosít, vagyis arra, hogy kik, mit, mikor, hogyan, mivel csináltak. Ez a tudás azonban az adatközlőkben évtizedeken át gyarapszik, alakul, s a gyűjtés időpontjában sokszor már nem is aktív. Kimarad a folyamatszerűség, a háztartás és a gazdaság évente hasonló, ismétlődő, de sosem egyforma lefolyása. Megint csak nem annyira a gazdálkodást ismerhetjük meg, mint inkább az eszközkészletet, és használatukat, a szakismereteket és az ismétlődő munkáknak modellszerű képét. Azt kell tehát mondanunk, hogy a hosszabb időn át vezetett paraszti gazdasági naplók jelentik szinte az egyetlen forrásanyagot annak vizsgálatához, hogyan is gazdálkodott egy-egy parasztes család.

Ez a *hogyan* persze rendkívül sok kérdést rejt magában, melyeket aztán további kérdésekre kell bontanunk ahhoz, hogy rájuk a naplóból feleletet kaphassunk. A kérdések közös jellemzője az lesz, hogy a gazdálkodás és a háztartás évi ritmusát nem oldják fel időtlené egy általános modellben, hanem érzékenyek maradnak az apró átalakulások, a lassú változások iránt. Ez a szempont az, ami az elemzésre alkalmasabbá teszi az éveken, évtizedeken át vezetett naplót. A feljegyzések mennyisége ezekben plasztikusabban rajzolhat ki tendenciákat azoknál a naplókban, ahol csak egy-két év adatai állnak rendelkezésünkre. Ezek viszont olykor pontosságukkal és részletességükkel kárpótolnak rövidegűkért. Természetes, hogy az elemzés alapja csak a pontos és teljes szöveg lehet, a kiragadott részletek óhatatlanul hiányzó természetűek maguk után.

A gazdálkodásban számos olyan mozzanat van, amelyik nem jelentkezik kiadásként vagy bevételként, de meghatározó lehet azokra nézve. Vannak részletesebb naplók, amelyek ilyen adatokat is tartalmaznak: például felírják a vetőmagszükségletet, vagy hogy melyik birtokrészbe miből mennyit vetettek, mi és mennyi a kerti vetemény, milyen rendben végzik a gazdasági munkákat, mekkorák a termékek összesítve vagy tagonként stb. Bekerül némelyik naplóba az állatállomány nagysága, összetétele, szaporulata, ellátások körülményei, őrszük, a velük végzett fuvarozások, munkák a saját gazdaságban és a másokéban. Az ilyen bejegyzések rávilágíthatnak számos alig ismert részletkérdésre. Különösen fontosak azok a bejegyzések — és olykor éppen ezek alkotják a napló gerincét —, amelyek a cselédeknek, napszámosoknak kifizetett pénzbeli vagy természetbeli bérekről tájékoztatnak, vagy éppen a másoknak végzett munkákból származó jövedelmet rögzítik. Máiig elég keveset tudunk egy-egy parasztgazdaság munkaerő-gazdálkodásáról, s a naplók adatai közelebb segítenek a részletesebb ismeretekhez.

A pénzben felírt kiadásokkal és bevételekkel óvatosan kell bánnunk, mert ez olyan, mintha egy félig letakart szinpadot látnánk, amelyből nem mindig található ki, hogy mi történik a másik oldalon. Persze a kiadás-bevételi adatok is kitűnő forrást jelentenek közvetlenül is az árakra, ármozgásokra. Megtudhatjuk belőlük, mekkora azoknak a javaknak a köre, amikért pénzt kell fizetni. Sokatmondó lehet például, hogy a háztartási eszközök, a világítás, a ruházat, az élelmiszerek, élvezeti cikkek, orvosságok, tisztálkodási szerek, vagy éppen a fizetendő kamatok, illetékek, fuvarköltések, a ház körüli munkák és javítások és a különböző ajándékok árai hogyan aránylanak egymáshoz. Egy elemzés alatt álló ipolynyéki (Dél-Szlovákia) naplóból például kiderül, hogy 1926-ban élelmiszerré az összes évi kiadás 14 százaléka adták ki, a következő évben pedig csak 5 százaléka. Ugyanakkor az élelmiszerré fordított összegben belül 1926-ban 58 százaléket jelentettek azok a kiadások, amelyeket a saját gazdaságban is megtermelt vagy megtermelhető javakra fordítottak, s ez a következő évben 6 százalékra csökkent.

Ez már átvezet a szinpad letakart felére, ahol a saját fogyasztás zajlik. Erről még egy igen részletes napló is csak közvetetten tartalmaz adatokat. A már említett ipolynyéki naplóból a terméseredményekből, a gabonaeladásokból, illetve más éveken a gabona- és lisztvételekből lehetett csak következtetni arra a mennyiségre, ami a saját fogyasztás, a következő évi vetőmagszükséglet és a takarmányozás, illetve a készletezés célját szolgálta. Ez a mennyiség egy kb. 10 holdon gazdálkodó héttagú család esetében 1932—1944

között 21 és 52 mázsa körül ingadozott. Más naplóból esetleg éppen ez sokkal jobban rekonstruálható, megint mások erről egyáltalán nem szólnak.

A saját fogyasztáshoz tartozik az évi hús- és zsírszükséglet megteremtése is, a téli disznóvágás. Az idézett ipolyneki naplóban legtöbbször csak a levágott disznó súlya és a kiolvasztott zsír mennyisége szerepelt: leggyakoribb a 110—150 kilós, de előfordul 240 kilós is, meg 40—50 kilós malac is.

Az ilyen ingadozások arra figyelmeztetnek, hogy egy átlagos parasztgazdaság igencsak változó mennyiségekkel gazdálkodott évről évre.

Sokszor kihámozhatók a naplóból apróbb-nagyobb döntések, választások. Ezek a háztartás és a gazdálkodás körében a javak elosztása, felhasználása körül mozognak. Ha valaki például ért a cipészkedéshez, nem kell a gyerekei cipőit házon kívül, pénzért csináltatni, viszont télen és tavasszal többet költ cipészfelszerelésekre és petróleumra. Egy leégett ház felépítése jelentős költség egy okaköltöző vőnek, de legalább önálló fedél van a feje fölött. Az évekre szóló adósságok terhe alatt érhetően kevesebb a bútorvásárlás, pár évig nem gyarapítható a földbirtok és béreletet is inkább a külföldön vendégmunkás sógortól érdemes vállalni. Ha szükség van a hamar megterülő pénzre, többet jár a gazda vásárba az állataival, messzibbre is. Igyekszik összel eladni őket, hogy minél kevesebb takarmányt fogyasszanak télen. Alacsonyabb gabonaárak mellett az intenzívebb takarmánymag-termesztés javíthatja a gazdaság helyzetét. A többletbevétel viszont olykor nem az adósságokat csökkenti, hanem újabb befektetéseket, például vetőgépvásárlást tesz lehetővé. Akinél csak ökörigája van, rá van szorulva a gyorsabb mozgású lovas gazdákra, ha távolabbi vásárokbá akar eljutni. A falu határában pedig ő tud nagyobb fuvarozásokra, igásmunkákra vállalkozni. Ha nagy a boradó (ahogy az volt Csehszlovákiában a két világháború között) érdemesebb a szőlőt eladni. A példák számát tovább szaporíthatnánk.

Az önálló paraszti gazdaság utolsó korszakának még köztünk élnek a tanúi, és ha szerencsénk van, olyan naplót is találhatunk, amelynek még él az írója. Ilyenkor még színesebbé válnak az elemzés lehetőségei. Még jobban megérthetők a kisebb-nagyobb döntések, meglepőnek a szárazabb, érthetetlenül adatok is. Mászt jelent például egy kecskevásárlás, ha tudjuk róla, hogy szinte az első volt a faluban, hogy szegyenek számított, de hasznos volt, mert a kisgyerekeknek így lehetett a legolesóbban tejet adni. Emberekké válhatnak azok is, akik a naplóban csak nevek. Társadalmi kapcsolatok egész hálózata bontakozhat ki a közeli és távolabbi szomszédoktól a rokonokon át a vándor drótosokig és koldusokig. Az emlékezet és a feljegyzés egymást támogatják, s egy-egy ilyen egyedi eset alaposabb megismerése támpontokat adhat a tipikus megismeréséhez.

Mobay Tamás

Térképészek a földrajzi nevek védelméért

A földrajzi nevek népi használata és a hivatalosan megállapított, térképen feltüntetett nevek között mindig voltak eltérések. Annak ellenére, hogy a gyors, pontos azonosítás a hatóságoknak és a térképészeknek is mindig érdeke volt és maradt, a teljes megfelelés megvalósíthatatlannak bizonyult. A népi nevek hivatalos, térképi alkalmazása során ugyanis több olyan körülmény játszik szerepet, amely a nevek egy részének elhagyására vagy módosítására vezet. Csupán a legfontosabb ilyen körülmények (nem említve a beszélt és írott nyelv közötti magától értetődő különbségeket): ugyanaz a közösség több nevet használ ugyanarra a részletre, eltérés a népi és a hivatalos névadás területi beosztásában, a hivatalos névadás merevebb elhatárolási rendszere, átvételi hibák, elírások, néha önkényes változtatások, nevek csonkítása és indokolatlan kiegészítése stb.

E körülmények következtében már a régebbi kataszteri térképek névanyagával sem lehetett elégedett a lakosság. A nevek iránt érdeklődők nem ritkán kérdést kaphattak válasz helyett az adatközlőtől: azt a nevet kérdezi, amelyik a térképen van vagy amit mi mondunk? Az 1964-ben közzétett zalai gyűjtés bevezetője sem véletlenül írja: „... célunk elsősorban nem a hivatalos és a kataszteri térképeken levő nevek begyűjtése volt... hanem a népi nevek”.¹

A tagosítások, majd a nagyüzemi gazdálkodás elterjedése további eltérések keletkezésére vezetett. Gyakorivá vált a nevek „elcsúsztása”: elkerült az eredetileg jelölt helytől. Ugyanakkor a lakossági foglalkozási megoszlása is jelentősen megváltozott: csökkent a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma. Ezzel elkerülhetetlenül csökkent a még ismert népi nevek helyi használata. A földrajzi nevek ismerete egyre inkább az idősebb korosztályokra korlátozódott. A nagyüzemi gazdálkodás keretében létrejött üzemi földnyilvántartás előírásai a nevekről nem vettek tudomást, hiába voltak ott a régi dűlőnevek azokon a térképeken, melyeket a földhivataltól kaptak. Persze tévedés lenne azt hinni, hogy a nagyüzemi gazdálkodás feltétlenül a névhasználat

¹Zala megye földrajzi nevei. Szerk. Papp László és Végh József. Zala Megye Tanácsának Végrehajtó Bizottsága. Zalaegerszeg, 1964. 12. old.

²6/1969. (III. 11.) MÉM sz. rendelet 4. § (3). „A földmérési alaptérképen (a kataszteri térképek mai utóda) a földrajzi neveket a Földrajzinév-tárban foglaltak szerint, a jelentősebb középületek, a közterületek, a külterületi gazdasági központok és a dűlők nevét a közhasználatnak megfelelően kell feltüntetni.”

³Magyarország Földrajzinév-tára II. Kartográfiai Vállalat, Budapest. — Győr-Sopron, Vas, Veszprém és Zala megye: 1978. — Somogy, Baranya, Tolna, Fejér, Komárom, Pest megye és Budapest, Csongrád megye: 1979. — Bács-Kiskun, Nógrád, Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén, Szolnok és Békés megye: 1980. — Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár megye: 1981.

⁴Vargha Károly: Halálra ítélt földrajzi nevek? Somogy, 1981. 1. szám

visszaszorításával jár, csupán arról van szó, hogy az áttérés során nem történt gondoskodás az átrendezett területek elnevezéseinek megállapításáról. Ezt támasztja alá az a tény, hogy több mezőgazdasági üzemben — főleg, ahol kevés volt a változás a korábbi dűlőbeosztáshoz képest — a táblák betűkkel és számokkal való megjelölése mellett használják a neveket is.

Földrajzi neveink életében olyan érdekes helyzet alakult ki, amelyben az élő névhasználat visszaszorulása ellen a hivatalos, térképi névhasználat eszközeivel próbálunk védekezni.

A rendezetlenséget észlelve a térképészeti ágazatban már a hatvanas években jelentkezett egy olyan igény, hogy a térképkészítés számára gyakorlati segítséget nyújtsanak a földrajzi nevek alkalmazásában. Hiába utalt azonban az (azóta már hatályát veszített) MÉM-rendelet 1969-ben a földrajzi neveket tartalmazó jegyzékre és a dűlőnevekre,² az ország teljes területét felölelő földrajzinév-tár első kötetei csak a hetvenes évek végén jelentek meg.³

A megyei köteteket ért bírálatok kapcsán került előtérbe a HNF és a honismereti mozgalom lehetséges szerepe a földrajzi nevek hivatalos használatra történő megállapításában. A kötetek névanyagának helyi egyeztetésére ugyanis a honismereti mozgalom képviselői sok helyen nem kapcsolódtak be, és ezt többek között Vargha Károly jogosan bírálta.⁴ A megyei kötetekhez képest nem csupán a helyi egyeztetés hiányossága, hanem korlátozott névanyaga miatt is tovább kellett lépünk. Így szükségessé vált, hogy a mennyiségi követelmények egyidejű kielégítésével a HNF bekapcsolása útján a helyi adatközlés színvonalát emeljük.

Első lépéseinket azok a községenként összeállított beadványok határozták meg, melyek Nagy János nyugdíjas térképész felhívására a Földrajzinév-tár Somogy és Veszprém megyei kötetének felülvizsgálatát, kiegészítést kérték. A beadványok összeállításakor számos észrevételek születtek, de hamar nyilvánvalóvá vált, hogy az észrevételek gyakorlati alkalmazásához feltétlenül megfelelő részletességű és minőségű térkép szükséges, ezenkívül szükség van bizonyos térképi ismeretekre, de nem nélkülözhetők azok az adatok sem, melyeket az adott község vagy város területén működő mezőgazdasági üzemek, erdőgazdaságok szolgáltatnak. Kérdéssé vált, hogy a szórványosan érkező beadványokkal az ezzel járó levelezés, az ilyen formában nehezen tisztázható részletkérdések, a javaslatokkal együtt rendszeresen felmerülő járulékos kérdések folytán komoly előrehaladás elérhető-e.

Ezért született olyan döntés, hogy a csekély anyagi lehetőségek ellenére meg kell vizsgálni, melyek a legcélszerűbb és leggazdaságosabb eljárások nagyobb összefüggő területek hivatalos névanyagának szakszerű megállapítására. Így 1983-ban került sor a Veszprém megyei Ugod és társközségei, valamint a Borsod-Abauj-Zemplén megyei Hejőkürt és Tiszatarján névanyagának kísérleti rendezésére.

Ezt a kísérletet Nagy János nyugdíjas térképész végezte, és főbb eredményei a következőkben foglalhatók össze. 1. Nélkülözhetetlen a mezőgazdasági üzemek és erdőgazdaságok bekapcsolása. Ez a legidőigényesebb feladat, mert a tényleges művelési állapot gyakran külön kutató-feltáró munkát igényel. Ha azonban a nevek élő használatát valóban meg akarjuk valósítani, csak a mai műveléssel összhangban járhatunk el. 2. A korábban alkalmazott 1:10 000 méretarányal szemben kedvezőbb az 1:25 000. 3. Nélkülözhetetlen a térképészeti közreműködés, mert az egy-egy községben kialakuló adatközlő csoportoktól nem várható a követelmények szerinti pontos térképi helymeghatározás. 4. Az adatközlő csoportok megszervezésében lényeges segítséget jelenthet a már meglévő honismereti tevékenység, ezért a HNF előzetes bekapcsolása nélkül nem tartható a névrendezés színvonalára. 5. A megfelelő színvonalú névrendezés viszonylag rövid időn belül (kb. tíz év alatt) jelenlegi anyagi lehetőségeink között nem oldható meg ezzel a módszerrel.

A fenti tapasztalatok közül az 5. számú volt elsősorban az, amely a kísérlet során alkalmazott módszertől való bizonyos eltérés szükségességét vetette fel. A megoldást ott kellett keresnünk, ahol a legnagyobb ráfordítások voltak: a helyszíni adatközléshez olyan segítséget kell nyújtanunk, hogy állandó jelenlét nélkül helyi erőkkel is végrehajtható legyen.

1984-ben és 1985-ben Szentés városát és környékének nyolc községét (Csanytelek, Derekegyház, Eperjes, Fábiansébestyén, Felgyő, Nagymágocs, Szegvár és Tömörkény) vettük sorra oly módon, hogy a HNF területi szerveitől előzetes segítséget kértünk és kaptunk az adatközlők, illetve az adatközlést szervezők kijelölésére. Új, 1:25 000 méretarányú térképek segítségével a Földmérési Intézetben előzetesen kigyűjtöttük a már ismert és térképen használt neveket, ezeket a térképeken és külön névjegyzékben egyaránt feltüntettük. A felkért adatközlőkhöz az előkészített anyagon kívül részletes tájékoztatót juttattunk el, ezenkívül a kérdések megoldásához személyesen is tájékoztatást adtunk. A módszer sajátossága, hogy — a korábbi kísérleti névrendezéshez képest — időben jobban elhúzódik. A lelkiismeretes és gondos adatközlés ellenére az adatok összesítése után, amikor a térképen egymás mellé kerülnek a szomszédos területek, mindig merülnek fel kisebb-nagyobb pótlólagos kérdések, és ezek megválaszolása csak egy újabb levelezési menetben lehetséges.

1985-ben és 1986-ban Debrecen, Hajdúszoboszló, Nagyhegyes, Ebes, Hajdúszóvár, Mikepércs, Sáránd, Hajdúbagos, Hosszúpályi és Monostorpályi területén végeztünk hasonló névrendezést. Ebben az esetben is a HNF területi szervei gondoskodtak a helyi adatközlés megszervezéséről, és az előző, szentesi munkaterülethez viszonyítva itt hatékonyabbnak bizonyultak.

A Szentés és Debrecen környékén végzett névrendezés együttes területe alig 200 000 ha, az ország területe azonban 9 300 000 ha-nál is több. Ha ilyen ütemben haladnánk, mintegy 90 évre lenne szükségünk teljes területünk névrendezésére. Könnyen belátható, hogy ilyen ütemben ezt a munkát nem szabad végezni, hiszen még az is elfelejtődik, ami ma ismert, és egyedül az írásos, térképi emlékek alapján visszaállítani, majd újból használatba venni a neveket, szinte reménytelen vállalkozás lenne. A névkincs elvesztése pedig nemzeti kultúránk felbecsülhetetlen kárát jelentené.